

Socialní hnutí ve střední Evropě.

Revoluce francouzská a zřízení republiky na troskách shnilého království, čehož stoletou památku ve Francii způsobem důstojným a povznášejícím právě oslavili, tvoří hlavní rozhraní v socialním životě národů Evropských.

Jest pravdou, že již několikrát před tím učiněny byly pokusy, by duch lidský vymanil se z temnot jej obkličujících, již často před tím vystoupili jednotlivci a hlásali ujařmenému lidu nové evangelium, jehož základními kameny byly: Svoboda, rovnost, bratrství. Můžeme s hrdostí se pochlubit, že mezi prvními hlasateli svobody byli čeští husité, že čeští Bratři byli nejvznešenějšími kazateli a obháječi myšlenky lidskosti. Avšak lidstvo nebylo v dobách těch ještě zralé, aby mohlo přijati a pěstovati tak vznešenou ideu a proto po mnohém pronásledování, kterého zakoušeti bylo apoštolům nového učení a jich vyznáváním, nezůstalo po ní skorem ani památky. Třicetiletá válka a hrůzy její velice přispěly k tomu, že brutální síla nabyla moci a váhy, a že slabý uvržen byl do tužší ještě poroby.

Až revoluční hnutí francouzské jako blesk, vnikající až do nejskrytějších hlubin, osvítilo celou tehdejší lidskou společnost a do lidu ujařmeného vlilo novou sílu, aby podstoupil tuhý boj se živly zpátečnickými a prospěchářskými za svá práva. Boj ten veden byl z obou stran co nejurputněji a korunován byl pro zastance lidských práv výsledky značnými. Absolutní vlády ustoupily skorem všude vládním konstitučním, aneb republikánským, libovůle jednoho samozvance neb krále z "boží milosti" musila učiniti místo zástupcům lidovým, kteří na sněmeh mají raditi se o potřebách tříd, která zastupují a usnášeti se na vhodných zákonech, jimiž by upraveny byly vzájemné vztahy jednotlivých tříd k sobě.

Avšak změna ve zřízení lidské společnosti nebyla ještě tak radikální, aby jí vyhověno bylo všem potřebám a tužbám. Hlavně dva stavy ještě dlouho snášeti musily kruté jho na své šíji.

Byl to stav selský a dělnictvo. U rolníka byl utlačovatelem a odpůrcem velkostatkářů a u dělníka továrník a kapitalista. Selský lid dobyt si jaké také samostatnosti osobní i finanční, kdežto dělník zápasiti musí ustavičně a zdá se, že zápas jeho nebude míti hned tak konce.

Státní zákonodárstva činí vždy jen to ku prospěchu dělníků, k čemu nevyhnutelně jsou nuceni. Skládají se sbory tyto z největší části z příslušníků stavů privilegovaných, kteří k nějakému ústupu odhodlají se až tehdy, kdy vidí úplné nezbytí. Proto zasazuje se dělnictvo a vůbec třídy utlačované, by zavedeno bylo všeobecné právo

hlasovací, by tím nabyly řádného zastoupení ve sborech zákonodárných a tím zároveň zajistily svým požadavkům, aby o nich jednáno a přijetí jich zaručeno bylo.

Hlavními však prostředky, jichž každá rozumná, svých cílů si vědomá strana používá, jest veřejný tisk, organisování stoupenců a rázná, pečlivě řízená agitace. Všechny těchto prostředků používá uvědomělé dělnictvo evropské, ale ne všude se stejným výsledkem. Vlády tamnější mají široce rozvětvenou síť policejních orgánů, kteří své špicely vysílají do dělnických schůzí, vtírají se do soukromých domácností a rukami jich projíti musí všechny časopisy a i knihy tam vydávané.

Jest samo zřejmo, že panující strana bohatých cizopásníků využitkuje veškerých těchto prostředků jež jí po ruce stojí, aby každé volnější hnutí mezi svými poroby utlumila. Ale nedaří se jí vzděky tak, jak by sobě přála. Ustavičně dále a dále šíří se uvědomění dělnictva v zemích středoevropských.

Nejmocnějším tento proud jest v Německu, kde strana socialistů, t. j. občanů, kteří touží po změně společenského zřízení ve prospěch tříd utiskovaných, čím dále tím více pudy nabývá. Vzrůst strany socialistické v Německu nejlépe lze viděti z hlasů odevzdaných ku prospěchu poslanců socialistických. Za říšských voleb r. 1874 odevzdáno bylo již pro stranu tu 340.000 hlasovacích lístků a tři léta na to docela půl milionu. Cifry ty pak při každé další volbě rostly jako lavina, až r. 1890 dostoupily sumy 1,427.323 hlasovacích lístků. Nyní jsou socialní demokraté vážnou stranou v říšském sněmu a vliv jejich stoupá den ode dne. V provinciálních sněmeh států a státěčků německých nabývají též váhy větší a větší, ano i mezi vojskem mají hojných přívrženců.

Před krátkou dobou řečnil hlavní vůdce a nadaný organisator této strany ve Vídni a v řeči své rozvinul program strany a zároveň dával na ruku dělnictvu rakousko-uherskému, oč hlavně by zasazovati se mělo, by cíle žádoucího dosáhlo. Trest jeho řeči dá se shrnouti v tato slova: Podstatnou a zároveň nezbytnou podmínkou socialismu jest proměnění soukromého konkurenčního kapitálu v jednotný kapitál společný t. j. proměnění soukromého majetku výrobných prostředků ve společný majetek určitého celku, ať již celek ten se jmenuje stát či obec, či jinak. Obratu toho nelze dosíci obratem ruky. Proto třeba, aby socialisté nejprve domohli se politické moci, z toho důvodu by bylo radno, kdyby všude zavedeno bylo všeobecné právo hlasovací a tím umožněn dělnictvu přístup do sborů zákonodárných, což zajistě by nezůstalo bez vlivu na vzrůst stany socialně-demokratické.

Dosavadní socialní reformy jež v

Německu av Rakousku provedeny byly, neznamenaají ještě ničeho, to vše není ani kaménkem k budově, jež musí býti budována. Jest jisto, že boj proti velkému kapitálu čím dále tím větších úspěchů dobývá, avšak musí pořád více vzrůstat a způsobí posléze vítězný převrat v lidské společnosti, kterémuž ovšem bude předcházeti katastrofa, proti níž všechny války dosavadní byly pouhou hračkou; příští válka bude poslední a důsledky její budou ve prospěch dělnictva.

Náhled Bebelův, že převrat budoucí státi bude lidstvo velkých obětí, liší se mnoho od jiných socialistů, jenž dokazují, že převrat ten stane se úplně hladce, bez násilí, až lid pro převrat ten uzraje; v tu dobu, kdy velký kapitál světa shrne se v ruce několika málo boháčů a kdy na druhé straně státi budou miliony chudých, dojdou prý sami oni velkokapitalisté k náhledu, že třeba urovnati vše cestou smírnou a věnují jmění své ve prospěch člověčenstva.

Náhled těchto nesrovnává se se zkušenostmi učiněnými o lidské povaze a se sobectvím, vrozeném každému jednotlivci. Dokud boháči nebudou přinuceni vzdáti se svých výhod, nikdy zajistě tak ne učiní, ani kdyby viděli na druhé straně miliony ubožáku.

Ale vzbouřené vlny množství přinutí kapitalisty, aby vzdali se svých výsad. Potom stane se celek jediným zaměstnavatelem a každý jednatelce zaměstnancem v různých oborech práce. Pracovat bude každý a za svou práci obdrží náležitou odměnu.

Ku všeobecnému hnutí socialnímu druzí se i hnutí ve prospěch ženského pohlaví. Jest to samozřejmo. Dokud muž sám jest otrokem, jest rád, když má někoho, kdo by zase jemu byl podřízen; když sám začne poznávati sladkosti svobody, přeje jí též druhému. Kde vládne hrubá síla, tam jest i žena otrokem, kde však muž počne se domáhati práv svých, povznáší sebou i matku, manželku a deuru svou. Emancipace žen kráčí ruku v ruce se socialním hnutím. Avšak v ohledu ženské emancipace učiněno bylo v Evropě velmi málo. Žena jest tam vyloučena skoro ze všech oborů práce, jí zavřeny jsou hlavní prameny vědomostí a vzdělání, totiž školy vysoké a odborné, ženě není dovoleno, by se svým mužem, otcem a bratrem súčasnila se veřejného života, a odsouzena jest doposud k životu nečinnému.

Namítá se: žena jest na svém místě, když jest dobrou matkou, ženou a hospodyní. Toho žádný nepopírá; ale když má ve prospěch milých pracovati, musí jí k tomu býti dána příležitost co nejširší, všechny cesty a prostředky, které stojí po ruce muži, mají býti k dispozici i jí. Pro znovuzrozenou společnost lidskou jest to nutné a proto také socialisté domáhají se toho a mají za hlavní číslo progra-

mu svého úplnou rovnoprávnost žen.

Pokud se týče dělnictva v naší vlasti české a v celém Rakousko-Uhersku, musíme s bolestí uznati, že nijak ještě nemůže se po bok postaviti dělnictvu německému, anglickému aneb francouzskému. Příčin toho jest několik. Hlavní vinu toho nese, že dělnictvo tamnější není seskupeno a zorganizováno v nějakou silnou stranu, nýbrž dle národních, náboženských a jiných rozdílů kupí se v nepatrné hloučky, které nejenom že společně nepracují, nýbrž hledí sobě všemožně škoditi.

Dále musíme doznati, že dělnictvo české a rakouské z větší části není dosud tak probudilé, jako v jiných zemích. Toho příčinu lze hledati v málo rozvětvené agitaci a v nedostatku dobrých dělnických časopisů, které by dělnictvo způsobem jemu srozumitelným upozorňovaly na jeho povinnosti k sobě samu a svým potomkům, které by jej učily, jak by ku právům svým pomoci si mohlo. Časopisy, které dělnictvu českému se vracují, jsou většinou příliš radikální a proto neuvědomělému ještě dělníku nesrozumitelné, na druhé straně vydávají zpátečníci též "dělnické listy", které nemají jiného účelu, než dělnictvo udržovati v nevědomosti a v porobě.

Než vzdor těmto nepříznivým poměrům, na vzdor policejní persekuci rakouské vlády, šíří se přece mezi dělnictvem rakouským duch sebevědomí a utlačování počínají den ode dne zřetelněji a rázněji požadavky své na jevo dávat.

Jest naděje, že svornou a jednotnou prací postaví se dělnictvo v naší staré vlasti po bok dělnictvu ostatnímu a v jednom silném šiku s ním bojovati bude, až konečně vítězství korunovati bude společnou prací.

§ Další studie o smyslu zvířat pro hudbu. — Oznamili jsme již oněhdy, že v zoologické zahradě londýnské konány pokusy, kterak hudba účinkuje na různá zvířata. Těchto dnů bylo v pokusech pokračováno. K pokusům užito flétny, houslí piccolo a skotských dud. "Vědecká" komise odebrala se nejprve ke kleci orang-utanga Jacka. Výtečník tento poslouchal pozorně zvučky houslí, jakmile však zavzněla dissonance, zalezl s veškerými známkami hrůzy do kouta a zahalil se do své houčně až po uši. Brzy však přišel zase ke mřížím, zapřel ruku v bok a poslouchal velmi vážně a rozšafně: "Zrovna jako náš kapelník při první generální zkoušce," pravil hučebník spíše upřímně než lichotivě. S touž zálibou poslouchal orang-utang flétnu. Za to piccolo způsobilo mu hroznou úzkost. Pak přišly na řadu dudy a k největšímu úžasu všech propukl milý Jack v nejdřívejší veselost. Skákal sem tam, vyhazoval do výše stébla slámy a chytal je a metal kozelce jeden po druhém, jednáni to, za něž by mu Skotsko mělo býti do smrti vděčno.

Týdenní Hlasatel 2.00 na jeden rok.

Ripans Tabules move the bowels.